

Fərzalı Mələk İzzət qızı
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
mfrzli@bk.ru

SOSIAL İNKİŞAF MƏKTƏBƏQƏDƏR TƏHSİLİN AKTUAL PROBLEMİ KİMİ

Açar sözlər: məktəbəqədər, sosial, fəaliyyət, aktual, problem

Key words: pre-school, social, activities, urgent, problem

Ключевые слова: дошкольное, социальное, деятельность, проблема, актуальное

Təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi üzrə müasir ideyalar cəmiyyətin, elmin, mədəniyyətin inkişafına uyğun olaraq onun məzmun və metodlarının optimal şəkildə yenilənməsinə olan tələbatların reallaşdırılması ilə bağlıdır. Təhsil sisteminin inkişaf etməsini istəyən cəmiyyətin əsas məqsədi – bəşəriyyətin global problemlərini həll etməyə qadir olan dünya birliyində böyüməkdə olan nəsli aktiv yaradıcı həyat fəaliyyətinə hazırlamaqdır.

Cəmiyyətin müasir inkişaf şəraitində bu məqsədin reallaşmasına demokratik kübar təhsilin ali forması kimi təyin olunan elmi-humanist təhsil sisteminin paradiqması kömək edir ki, o da, mədəniyyət və dünyagörüşlərin sərbəst şəxsiyyətlərarası dialoqu, inkişafetdirici təhsil texnologiyalarının optimal tətbiqi, bütün təhsil qaydalarının təbii humanitarlaşdırılması, müasir aləmin qavranılması əsasında dünya mədəniyyətinin bilik və dəyərlərinin uşaqlar tərəfindən şüurlu şəkildə mənimsənilməsinə təmin edir.

Uşqlıq – insan həyatının doğulandan psixoloji yetkinliyə çatana kimi olan dövrüdür ki, bu dövr ərzində onun sosial inkişafı, cəmiyyətin üzvü kimi təşəkkül tapması baş verir. Sosial inkişaf prosesi zamanı uşaq yaşadığı cəmiyyətin dəyərlərini, ənənələrini, mədəniyyətini mənimsəyir. Oynayarkən, məşğul olarkən, böyüklərlə və yaşıdları ilə ünsiyyətdə olarkən o, digər insanlarla yaşamağı, onların maraqlarını, cəmiyyətdə qəbul olunmuş davranış norma və qaydalarını nəzərə almağı öyrənir, yəni sosial cəhətdən səriştəli olur.

Kiçik vətəndaşın sosial inkişafına nə təsir edir? Şübhəsiz ki, bu prosesin kökləri ilk öncə ailə ilə bağlıdır. Məhz ailə bilikləri, dəyərləri, münasibətləri, ənənələri nəsildən nəsle ötürür. Ailədə olan abu-hava, uşaq və valideynlər arasında olan isti münasibətlər, ailə daxilində qəbul olunmuş və valideynlərin öz uşaqlarına ötürdüyü norma və qaydalarla təyin olunan tərbiyə üslubu – bunların hamısı körpənin ailədəki sosial inkişafına böyük təsir göstərir.

Qrupun tərbiyəçisi uşaq üçün çox vacib bir insandır. Uşaq ona etibar edir, onun şübhəsiz nüfuza, mümkün olan bütün müsbət keyfiyyətlərə – gözəlliyə, xeyirxahlığa, müdrikliyə malik olduğuna inanır. Bu təəccüblü deyil, çünki uşağın uşaq bağçasındakı həyatı bütövlükdə əsasən böyükdən asılıdır. Uşağın nəzərində məhz o, oynamaq və ya gəzməyin, şəkil çəkmək və ya qaçmağın, hətta sakitcə oturub dinləməyin vaxtını təyin edir. Tərbiyəçi müxtəlif maraqlı oyun, rəqs, məşğələ, tamaşalar qurur, kitablar oxuyur, nağıllar, hekayələr danışır. O, uşaqlar arasında baş verən münaqişələri həll edir, qaydalar qoyur, o hər şeyi bilir və hər zaman kömək edər, tərifləyər, bəzən isə fikir verməyə və hətta danlaya bilər.

Uşağın həyatında tərbiyəçi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Onun şəxsiyyətinin, təfəkkürünün və davranışının formalaşdırılması üzrə əsas məsuliyyət tərbiyəçinin üzərinə düşür.

Uşağın sosial inkişafının əsas şərtlərindən biri cəmiyyətin inkişafı, münasibətlərin qurulması, yaşıdları ilə dostluq münasibətlərinin formalaşmasıdır.

Məktəbəqədər yaş dövründə fəaliyyətin inkişafetdirici potensialı onun spesifik xüsusiyyətləri ilə bağlıdır:

- reallığın çoxsaylı problemlərini tez qəbul etmək;
- təxəyyüldə bütöv obyektə qura bilmək imkanını təmin edən universal plastiklik;
- təşəbbüskarlıq;
- motivasiyanın praqmatik olmaması;
- sinkretiklik;
- məna tərəfinin əməliyyat-texniki tərəflə müqayisədə üstünlüyü;
- emosional dolğunluq və ifadəlilik;
- uşağın böyük obrazına istiqamətlənməsi .

Artıq məktəbəqədər yaş dövründə, sosial təcrübə ictimai təcrübənin qavranılmasının nəticəsi olaraq sosiallaşdırma-fərdiləşdirmə prosesi zamanı mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Sosial inkişaf iki yolla həyata keçirilir:

- insanın sosial realılıqla və ətraf aləmlə təbii qarşılıqlı təsirinin gedişində və insanın sosial mədəniyyətə məqsədyönlü şəkildə qoşulması prosesində;

- sosial mədəniyyətin müxtəlif aspektlərindən ibarət olan məqsədyönlü təhsil vasitəsilə.

Məktəbəqədər yaşlı uşaqların sosial inkişaf məsələlərinin reallaşdırılması, pedaqoji metodologiyanın ümumelmi səviyyəsinin əsas yanaşmalarına uyğun olaraq qurulan bütöv pedaqoji sistem olduqda daha effektiv olur.

Sosial inkişaf probleminin əsas konseptual tezislərinə qısaca nəzər saldıqda aşağıdakı nəticələrə gəlmək olar:

— sosial inkişaf sosiallaşdırma-fərdiləşdirmənin nəticəsi olmaqla, ardıcıl, çoxtərəfli prosesdir.

Sosiallaşdırma-fərdiləşdirmənin gedişində insanın "ümumi sosiallığa" qoşulması və özünü sosial mədəniyyətin subyekti olaraq daim kəşf etməsi, təsdiqləməsi baş verir;

— məktəbəqədər yaş dövrü insanın sosial inkişafının senzitiv dövrüdür;

— məktəbəqədər yaşlı uşaqların sosial inkişafının əsas istiqamətləri bunlardır: sosial istiqamətlənmə, reflektor tənzimləmə, təqlid, emosional identifikasiya, normativ və induktiv tənzimləmə, sosial təcrübə, mədəniyyəti yaratma, nəzarət, qiymətləndirmə, refleksiya;

— sosial inkişaf həm sosial faktorların təbii təsiri zamanı, həm də məqsədyönlü, təşkil olunmuş pedaqoji prosesdə həyata keçirilir;

Hər bir uşağın sosial inkişafının effektivliyi məktəbəqədər yaşlı uşaqların yaş, cinsi, milli xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla nəticələrin vaxtında və keyfiyyətli monitorinqi ilə müəyyənləşir.

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasında məktəbəqədər təhsilin Dövlət standartı və proqramı. Bakı, 2010.

2. Əliyeva Ş.Q. Məktəbəqədər təhsilin aktual problemləri. Bakı, ADPU, 2010

3. Əliyeva Ş.Q. Məktəbəqədər pedaqogika. Bakı, ADPU, 2010.

4. Солодянкина О.В. Социальное развитие ребенка дошкольного возраста: Методическое пособие. Издательство: "АРКТИ", 2006.

Social development is a problem of preschool education

Summary

Contemporary ideas on improving the education system are related to the realization of the needs for optimal renewal of its content and methods in line with the development of society, science and culture. The main purpose of a society that wants to develop the education system is to prepare the generation growing in the world community, which is capable of solving global problems of humanity, for active creative life.

Социальное развитие - проблема дошкольного образования

Резюме

Современные идеи по совершенствованию системы образования связаны с реализацией потребностей в оптимальном обновлении ее содержания и методов в соответствии с развитием общества, науки и культуры. Основная цель общества, которое хочет развивать систему образования - подготовить поколение подрастающее в мировом сообществе, способное решать глобальные проблемы человечества, к активной творческой жизни.

Rəyçi: prof. Ş.Əliyeva